

V e s e c k ý.

Byl jsem ohledat zbytky pravěkého hradiště na návrší nad pěknou krajinou, porostlého porůznu břízami a buky. Strávil jsem tou malou výpravou téměř celé půldne: valnou část jeho cestou tam a nazpátek, na zarostlém náspu, na nějž podzimní vítr svíval už žluté listí buků a březin.

Poesie osamělého, zaniklého místa, i toho dumného času mocně na mne účinkovala, a na zlaté půdě její ožily nejedna postava, nejeden zajímavý výjev života dávno tu zašlého.

Nejsa ještě prost té nálady, vracel jsem se. Myšlenky mé byly posud v minulosti, až mne pojednou cizí hlas z ní vyvedl. Byl jsem před městem, u městské nemocnice stojící osaměle v zahradě. U otevřeného okna stál lékař, můj dobrý známý. Volal mne, že půjde se mnou, abych posečkal. Zastavil jsem se u něho v kanceláři a zatím, co si různé věci ukládal a na odchod se chystal, vypravoval jsem mu o svém výletu. — Pojednou jakoby si na něco vzpomněl, zvolal:

„Ach, počkejte. Když vy celé půldne obětujete k vůli zpustlému náspu, to já vám také něco ukážu. Mám tu také starožitnost. Chcete-li ji viděti?“

„Vy tady! Jakou, prosím vás —“

„Jen se divte! Tak, jsem hotov, a teď, je-li libo, pojdme, povedu vás.“

Šli jsme ze přízemku do prvního patra. Světlo a stíny honily se po vysokých chodbách, čistě vybielených. Ticho bylo v těch místech bolesti a vzdechů, jen ohlas našich kroků se rozléhal. Doktor zastaviv se u jedněch ze četných dveří, otevřel je.

„Vstupte, prosím,“ zvolal hlasitě; chtěl ještě něco říci, ale umkl pojednou. Juž to druhé slovo pronesl tlumeněji.

Stanuli jsme ve světnici prostorné a čistě vybielené. Několik postelí bylo prázdno; jen na jedné, nedaleko okna, ležel muž a ten spal. Přiblížili jsme se k němu tichými kroky. Bylo mu jistě přes šedesát. Obličej jeho výrazu dosti inteligentního, dlouhé, prošedivělé brady vypadal velmi přepadle. Vyhublé, žilovité ruce spočívaly na přikryvce. Na mozolovitých, zkrivených prstech bylo zřejmo, že muž ten se povždy těžkou prací zabýval.

Nyní mně napadlo, jakou to doktor myslil starost, nechápal jsem však, proč mně ukazuje toho starce, sešlého více lopotou nežli nemocí.

Doktor porozuměl mému tázavému pohledu.

„Podívejte se na tabulku,“ pravil tiše.

U hlav nemocného bylo na černé tabulce napsáno krídou:

„Václav Vesecký z Vesce.“

Doktor nahnul se ke mně, pošeptal:

„Poslední svého rodu.“

Nyní jsem mu rozuměl. Poslední jeho slova mne zajala. Hle, ten tu ubohý je poslední starobylého, dávného rodu rytířského, sešlý, chud a opuštěn v okresní nemocnici!

Mnohý by snad pokrčil rameny a řekl by:

„Kdož za to, že ten rod sešel? Na tisíce jiných dokonává ještě hůře.“ Pravda, ano, ale mně zatanuly na mysli doby minulé, časy našeho samostatného království, kdy vše bylo naše, i šlechta, kdy právě z drobné šlechty, z rodů rytířských a vladyckých, vycházelo tolik znamenitých mužů v dějinách našich proslulých. Před chvíli teprv jsem se vrátil z minulosti a proto snad v tento okamžik mne tím více pojal pohled na bidného dělníka-šlechtice, posledního svého rodu.

„Je to hodný, spořádaný člověk,“ šeptal doktor opět tiše, ustupuje ke dveřím, kdež se zastavil. „Svým šlechtictvím se tajil. Přihlásil se mně pouze jako Vesecký —“

„A jak vy?“ tážu se.

„To se dívíte, že já bez vašich zaprášených lejster a titulářů. Ale nelekejte se. Vlastně mne na to Zedník uvedl.“

Zedník byl starý městský úředník.

Prohlížel na radnici seznam nemocných a u Veseckého se zastavil.

„Víte-li,“ povídá mně, „že máte v nemocnici šlechtice?“ Znalť Veseckého a pamatoval se na něj, když před lety o zdejší měšťanství zadával. Tenkrát měl Vesecký ve přílohách křestní list a ještě nějaké listiny, svědčící o tom, že je šlechticem.“

Umkl, neboť nemocný sebou pohnul. Bylo to však jen ze spaní, a proto doktor pokračoval tlumeným hlasem:

„Jak jsem pak přišel do nemocnice, povídám Veseckému, jak že se jmenuje. Podivil se, neb své jméno už udal, a mírně odpověděl:

„Vesecký —.“

„Nic nijak?“

Mlčel.

„Snad z Vesce,“ pravím. Smutně se usmál a povídá:

„Pane doktore, co je mně to platno —“

Měl jsem ho již před tím dosti rád, že byl tak skromný a mírný, a teď jsem mu ještě přilepšil. Dal jsem ho také sem, aby měl více klidu.“

„A na tabulku jste mu připsal šlechtický predikát. Jen jste o minulost zavadil —“

„I víte, já na šlechtu nedržím, ale tu v tom případě napadlo mně: Je to potomek naší šlechty, když jsme ještě — no — to je stará bolest —“

Hleděli jsme za okamžik na spícího muže.

„Chudák, měl samé neštěstí a nehody,“ doktor zase tiše vypravoval. Postel nemocného byla na druhém konci prostorné světnice. Doktorův šepot tam jistě nepronikal. Nicméně chtěl lékař odejít, zůstal však, poznáv, že bych s Veseckým rád promluvil. — Proto pokračoval:

„Jeho rodiče se v Praze zdržovali a měli snad ještě nějaké jmění, ač asi ne valné. On sám je vyučený kovář či cvočkář. Před lety se usadil tu v městě a nabyl měšťanského práva. Provozoval řemeslo, ale dlouho se neudržel. Nešlo to, továrny ho umorily. Nemohl se nikde uchytit. Šel pak do světa a pracoval až do té chvíle jako dělník v továrnách. — Sešlý věkem a sedřen prací se navrátil. Dlouho si tu nepobude.“

„Má-li rodinu?“

„Žena a dcera mu zemřely. Nu, a to je všechno o té mé starožitnosti —“

„A jak, snad má nějaké papíry, nebo památku po předcích —“

„Aha, rád byste drancoval. Nemá, nebo zapírá. Rovněž neví o svém rodu nic zevrubnějšího. Také o to valně nedbá, jak se zdá. Je dělník, demokrat. Sám jsem mu pověděl, co jsem našel ve Slovníku. Je tam jeho rod, díval jsem se —“

Za chvíli se nemocný probudil. Šli jsme k jeho loži, a doktor zavedl s ním ihned hovor, a seznámiv mne s nemocným, dotekl se záhy jeho rodu.

V pohledu nemocného na okamžik zasvitlo, když jsem řekl, že mám starou knihu ze XVI. století a tam že v seznamu rodů šlechtických jsou také uvedeni Vesečtí z Vesce. Rád přijal mé nabídnutí, že mu ji půjčím. Ptal jsem se též, byl-li také kdy na Vesci, kde stála tvrz a prvotní sídlo jeho předků.

„Jednou jsem se tam přece podíval. Zašel jsem si tam schválně z Prahy, když jsem tam pracoval v továrně.“

„Jak vám tak asi bylo?“ ptal se doktor.

„Člověk si to neumí ani dobře pomyslit, co ztratil, když mu bylo od jakživa zle. Ale přece, když jsem se kolem rozhlížel s místa, kde stával prý náš zámek či hrad, a když jsem si pomyslel: To všecko, co vidíš, bylo tvých předků, a ty nemáš nic, ani koutěčku, inu, pane doktore, jak by nepřípadlo člověku divné myšlení? Také jsem si vzpomněl, co v knihách psáno, že tenkrát, za starých časů, mnoho sedláci zkoušeli; ale těm jistě nebylo hůř nežli teď dělníkům. Ti jsou teď poddaní, a ještě ke všemu — samým cizím —“

Soumračilo se, když jsem přišel do svého bytu. Dlouho mi tanul na mysli chorý ten muž, jehož šlechtický rod stal se měšťanským a sešed, vymírá chudým dělníkem, i palčivá otázka, které se starý Vesecký dotekl.

Druhého dne ráno zaslal jsem mu Bartoloměje Paprockého „O stavu rytířském“. Doktor mi pak povídal, že Vesecký pilně po celé hodiny čítá ve staré té knize nebo si ji přehlíží. Asi za čtrnácte dni poslal mi lékař lístek, že starý Vesecký zemřel.

Příčiněním doktorovým nebyl pochován jako chudí, opuštění lidé v nemocnici zemřeli. Za natřenou rakev kráčeli jsme doktor a já. Rakev nedonesena za hojného průvodu před pohřbením do kůru, kolem ní nepostaveno množství svíc parůžkových, voskových, stěny kostelní nebyly suknem černým obestřeny, aniž kněz nad mrtvým kázání učinil, aby velebil skutky jeho, nepřelomil také s žalostivou a pronikavou řečí, s oželením a oplakáním znamení rodové, štít s erbem, a neshodil dolů na zem s kazatelnice, jak bývalo, když šlechtic některý rod svůj dokonal.

Za pochmurného, listopadového odpoledne, kdy časný soumrak se ukládal na hřbitov, stanul náš malý průvod pod holými stromy, kdež zel hrob Veseckého. Kněz se pomodlil, zazpíval, učitelé doktorem sem dožádání odpověděli, hrob vykropen a na rakev posledního Veseckého z Vesce dunivě dopadala vlhká země. — —

* * *

Druhého dne byl jsem překvapen balíčkem, který mně doktor zaslal s listkem. Na ten napsal toto: „Pozůstalost Václava Veseckého z Vesce. Nechte si ji na památku.“

Obsahovala kromě několika rodinných listin novějších diplom měšťanství, křestný list nebožtíkův s plným šlechtickým titulem a starý erbovní list s erbem krásně malovaným. Vedle toho na dvou listech, dle písma z minulého století, seznam měsíců a všech dní v roce šťastných a nešťastných. Podíval jsem na listopad.

Mezi šťastnými dny byl zrovna ten čtvrtek, kterého Vesecký skončil. — V papírech byla ještě také škartka popsaná těžkou rukou. Četl jsem:

„Vesecký z Vesce, rod starodávný mezi jinými starými rody na rozličných místech dotčen jest, z něhožto v titulářích pocházející se jmenují: Jiřík Vesecký z Vesce a na Smilovicích, Vesecký Jiřík z Vesce a na Vesci, Jan Vesecký v Malochovicích atd. atd.“

Úryvek to z Paprockého.

„Pane doktore, co je mně to platno“ — řekl nebožtik, když s ním lékař mluvil o šlechtictví. A přece si toto o svých předcích namáhavě opsal a uschoval. Chudák!

Prohlédnuv všecko, vzal jsem starého Paprockého a připsal jsem na kraji u místa, kdež se jedná o rodu Veseckých :

„Václav Vesecký z Vesce, chudý dělník, † r. 1882. Byl poslední toho rodu.“

1887.

